

Менеджмент

УДК 330.34

Смігунова Олена Вікторівна

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування
Державний біотехнологічний університет*

Смигунова Елена Викторовна

*кандидат экономических наук, доцент,
заведующая кафедрой менеджмента, бизнеса и администрирования
Государственный биотехнологический университет*

Smihunova Olena

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
State Biotechnological University
ORCID: 0000-0002-9660-3361*

Дудник Олена Василівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування
Державний біотехнологічний університет*

Дудник Елена Васильевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры менеджмента, бизнеса и администрирования
Государственный биотехнологический университет*

Dudnyk Olena

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
State Biotechnological University
ORCID: 0000-0003-0901-5949*

Міненко Софія Іванівна

*доктор філософії з менеджменту,
асистент кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування
Державний біотехнологічний університет*

Миненко София Ивановна

*доктор философии по менеджменту,
асистент кафедры менеджмента, бизнеса и администрирования
Государственный биотехнологический университет*

Minenko Sofia

PhD

State Biotechnological University

ORCID: 0000-0003-3033-1911

**ДЕТЕРМІНАНТИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ
ДЕТЕРМИНАНТЫ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ
ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИЯТИЙ
DETERMINANTS OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF INNOVATIVE
DEVELOPMENT OF ENTERPRISES**

***Анотація.** У статті досліджено сучасні реалії інноваційного розвитку підприємств агробізнесу в Україні та обґрунтовано необхідність його подальшої активізації і потребу в ґрунтовних наукових дослідженнях. Розглянуто теоретичну основу інноваційної діяльності підприємств з деталізацією на суб'єктів аграрного бізнесу та характерні особливості такої діяльності для зазначених суб'єктів господарювання, що зумовлено особливостями самого сільського господарства, де основним фактором виробництва виступає земля. Визначені струмуючі фактори та чинники, що викликали технологічну та технічну деградацію на тлі слабкої*

інвестиційної привабливості, зниження інноваційної активності. Представлений рейтинг найбільш успішних аграрних підприємств України за рівнем впровадження інновацій та витрат на інноваційну діяльність. У статті наведена схема ключових детермінант впливу на інноваційну активність підприємств аграрного сектору української економіки. Автори наводять напрямки інноваційного розвитку агропромислового виробництва України з виокремленням чотирьох груп інновацій: техніко-технологічних, організаційно-економічних, соціально-управлінських та інформаційних з детальним наведенням прикладів напрямків інновацій за кожної з груп. Побудовано загальний алгоритм процесу управління ризиками, які зумовлюють поточний рівень інвестиційно-інноваційної активності аграрних підприємств, на основі систематизації основних етапів виявлення та їх оцінювання. Активізація інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є однією з головних передумов стабільності та сталого розвитку аграрного сектору економіки, оскільки це дозволяє не лише змінити характер виробничої діяльності, але і наповнити її новим значенням і практичним змістом. Практика інновацій, з одного боку, свідчить про те, що на їх шляху є ще чимало перепон, які суттєво стримують інноваційний розвиток у державі; з іншого – що інноваційний розвиток стає, а подекуди вже утвердився як стратегічний для розвитку галузей та регіонів. Проте ці кроки вимагають конкретного наповнення, від організації підготовки кадрів до практичної реалізації масштабних інноваційних проектів та програм.

Ключові слова: *інноваційні технології, агробізнес, управління, розвиток, ефективність.*

Анотація. *В статье исследованы современные реалии инновационного развития предприятий агробизнеса в Украине и обоснована необходимость его дальнейшей активизации и потребность в*

основательных научных исследованиях. Рассмотрена теоретическая основа инновационной деятельности предприятий с детализацией на субъектов аграрного бизнеса и характерные особенности такой деятельности для указанных субъектов хозяйствования, что обусловлено особенностями самого сельского хозяйства, где основным фактором производства выступает земля. Определены струящие факторы и факторы, вызвавшие технологическую и техническую деградацию на фоне слабой инвестиционной привлекательности, снижение инновационной активности. Представлен рейтинг наиболее успешных аграрных предприятий Украины по уровню внедрения инноваций и затрат на инновационную деятельность. В статье представлена схема ключевых детерминант влияния на инновационную активность предприятий аграрного сектора украинской экономики. Авторы приводят направления инновационного развития агропромышленного производства Украины с выделением четырех групп инноваций: технико-технологических, организационно экономических, социально-управленческих и информационных с детальным приведением примеров направлений инноваций по каждой из групп. Построен общий алгоритм процесса управления рисками, предопределяющим текущий уровень инвестиционно-инновационной активности аграрных предприятий, на основе систематизации основных этапов выявления и их оценки. Активизация инновационной деятельности сельскохозяйственных предприятий является одной из главных предпосылок стабильности и устойчивого развития аграрного сектора экономики, поскольку позволяет не только изменить характер производственной деятельности, но и наполнить ее новым значением и практическим содержанием. Практика инноваций, с одной стороны, свидетельствует о том, что на их пути есть еще немало препятствий, существенно сдерживающих инновационное развитие в государстве; с другой – что инновационное развитие становится, а кое-где

уже утвердилось как стратегическое для развития отраслей и регионов. Однако эти шаги требуют конкретного наполнения от организации подготовки кадров до практической реализации масштабных инновационных проектов и программ.

Ключевые слова: *инновационные технологии, агробизнес, управление, развитие, эффективность.*

Summary. *The article examines the modern realities of innovative development of agribusiness enterprises in Ukraine and substantiates the need for its further intensification and the need for thorough research. The theoretical basis of innovative activity of enterprises is considered with detailing on subjects of agrarian business and characteristic features of such activity for the specified subjects of managing that is caused by features of agriculture where the main factor of manufacture is the earth. The flowing factors and factors that caused technological and technical degradation against the background of weak investment attractiveness, reduction of innovation activity are determined. The rating of the most successful agricultural enterprises of Ukraine by the level of innovation implementation and costs for innovation activity is presented. The article presents a scheme of key determinants of the impact on innovation activity of enterprises in the agricultural sector of the Ukrainian economy. The authors give directions of innovative development of agro-industrial production of Ukraine with the separation of four groups of innovations: technical-technological, organizational-economic, social-managerial and informational with detailed examples of directions of innovations for each of the groups. The general algorithm of the process of risk management, which determines the current level of investment and innovation activity of agricultural enterprises, based on the systematization of the main stages of detection and evaluation. Activation of innovative activity of agricultural enterprises is one of the main prerequisites for stability and sustainable development of the agricultural sector*

of the economy, as it allows not only to change the nature of production activities, but also to fill it with new meaning and practical content. The practice of innovation, on the one hand, shows that there are still many obstacles in their way, which significantly hinder innovation development in the country; on the other hand, that innovative development is becoming, and in some places has already established itself as strategic for the development of industries and regions. However, these steps require specific content, from the organization of training to the practical implementation of large-scale innovative projects and programs.

Key words: *innovative technologies, agribusiness, management, development, efficiency.*

Постановка проблеми. Як демонструє світовий досвід, раціональна організація потенціалу підприємства та вмiле управління ним справляють вирішальний вплив, особливо в кризових умовах господарювання. Наразі керівники вітчизняних підприємств усвідомлюють необхідність впровадження інноваційних, принципово нових методів управління на підприємствах. Найбільш ефективним при цьому є комплексне застосування інновацій в організаційній, виробничій, фінансовій, науковій сферах, що в жорстких умовах конкурентного середовища може стати вагомим фактором отримання конкурентних переваг.

Необхідність пошуку дієвих організаційних форм управління інноваціями, формування механізму інтеграції та координації діяльності в процесі впровадження нововведень спрямовують увагу організацій на застосування засад інноваційного менеджменту в процесі своєї діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням управління інноваційною діяльністю підприємства ї присвячені роботи зарубіжних і вітчизняних вчених. Вагомий внесок у дослідження даної проблематики зробили такі вчені як: Р. Кантильон, Ж.-Б. Сей, А. Сміт, Д. Рікардо, К.

Маркс, Ф. Хаєйк, Ф. Шумпетер, Прокопчук Л.М. [1], Петренко Л. А., Шевченко Р. В. [2], Черниш В.В. [3] та інші.

Незважаючи на велику кількість досліджень в даному напрямів, питання ефективного управління інноваційною діяльністю підприємства не втрачає своєї актуальності та все більш розширює поле досліджень, особливо під впливом різноманітних факторів динамічного зовнішнього середовища. Ринковий процес вимагає від підприємств підвищення ефективності виробництва за рахунок застосування досягнень науково-технічного прогресу та впровадження ефективних форм управління суб'єктів господарювання [6]. Все це зумовило актуальність і вибір теми та наукове і практичне значення проведеного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розглянути питання ефективного управління інноваційною діяльністю підприємств на прикладі суб'єктів господарювання аграрної сфери, систематизувати детермінанти досягнення високоефективного результату з врахуванням ризиків динамічного зовнішнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна діяльність спрямована на практичне використання наукового, науково-технічного результату та інтелектуального потенціалу для одержання нової, радикально поліпшеної продукції, технології виробництва, організації праці, системи управління з метою підвищення конкурентоспроможності та зміцнення ринкових позицій підприємства. Основними джерелами резервів зниження собівартості сільськогосподарської продукції є збільшення обсягу виробництва продукції за рахунок впровадження інноваційних ресурсозберігаючих технологій: використання селекційного насіння та племінної худоби, поліпшення організації праці; підвищення рівня продуктивності праці, зниження енергомісткості, нові форми і методи інноваційного розвитку.

Функціонування сучасних підприємств, незалежно від їх належності до певної сфери чи галузі, має ґрунтуватись на досягненні максимальних показників рентабельності діяльності, підвищенні показників ефективності використання всіх видів ресурсів, формуванні конкурентних переваг та забезпеченні сталого розвитку підприємства на перспективу. Виконання даних завдань є необхідною умовою успішної діяльності підприємств у ринковому середовищі.

Специфіку інновацій в аграрній сфері зумовлено особливостями самого сільського господарства, де основним фактором виробництва виступає земля, в процесі виробництва існує чітка взаємодія з живими організмами (рослинами, тваринами), виробництво має сезонний характер та високий рівень ризику. Із впровадженням новацій у галузь види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей. Інноваційну діяльність у сільському господарстві можна розглядати на чотирьох етапах: розробка новацій, їх апробація та перевірка, відтворення новацій, а також упровадження їх у виробництво.

Глобалізація світової економіки й інтеграція України до європейської економічної спільноти потребують переведення вітчизняного аграрного виробництва на якісно новий рівень господарювання, формування сучасної ринкової технологічної та технічної політики [0].

Останнє десятиліття в розвитку аграрного сектору України відзначається активним впровадження інноваційних технологій, зокрема відбувається інтеграція сучасних технологій та передових методів ведення агробізнесу: дрони, точне землеробство, системи фармменеджменту тощо. При плануванні своєї діяльності та побудові моделі бізнесу гравці все більше враховують такі чинники, як зміна клімату, цінова кон'юнктура на світовому ринку, попит на продукцію, висока конкуренція та ін.

Випереджаюче зростання цін на засоби виробництва, вироблені промисловістю, в порівнянні з цінами на сільськогосподарську продукцію,

слабкі позиції сільгосптоваровиробників на агропродовольчих ринках призвели до загострення фінансового неблагополуччя в галузі, скорочення потоків товарів виробничо-технічного призначення в сільське господарство. Це в кінцевому підсумку викликало технологічну та технічну деградацію на тлі слабкої інвестиційної привабливості, зниження інноваційної активності. Удосконалення розвитку підприємництва в сільському господарстві має йти шляхом раціонального використання земельних ресурсів та ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва на новій технологічній та організаційній базі, підвищення товарності і конкурентоспроможності продукції сільськогосподарського виробництва. Від повного і своєчасного забезпечення ними сільського господарства та ефективного застосування в чому залежать обсяги виробництва основних видів продукції і господарська діяльність кожного підприємства.

Висока концентрація земельних ресурсів у агрохолдингах України, теоретично, має сприяти розвитку інновацій в аграрному секторі, адже саме великий бізнес володіє необхідними фінансованими ресурсами і компетенціями, необхідними для впровадження сучасної техніки та технологій. Високий потенціал (зважаючи на масштаби бізнесу) ефективності впровадження інновацій для кожного великого сільгоспідприємства виступає фактором, що в українських реаліях міг би, певною мірою, компенсувати нестачу тієї державної фінансової підтримки, яку отримують європейські фермери, що впроваджують прогресивні технології та техніку [2].

Фактичний стан такий, що сільгоспвиробники мають змогу триматись "на плаву" і без радикальних змін завдяки родючим ґрунтам, сприятливим кліматичним умовам, знанням та багаторічному досвіду роботи у вітчизняних умовах, а разом з тим і низькому рівню заробітної плати. Сукупність цих чинників не спонукають власників впроваджувати інновації

в галузі, тим більше, що попит на українську сільськогосподарську продукцію на світовому ринку стабільний.

Таблиця 1

Рейтинг агрохолдингів України за рівнем інвестицій в інноваційну діяльність

№ п.п.	Агрохолдинг	Земельний банк	Інноваційна діяльність	Обсяг інвестицій
1	Kernel	558 тис.га	ІТ- проєкт #DigitalAgriBussiness	2.7 млн дол
2	МХП Агроіндустріальний комплекс	370 тис.га	Інновації з використанням біогазу	2.5 млн дол
4	«Астарта»	209 тис.га	Впровадила портал із управління агробізнесом	1 млн дол
5	Агрохолдинг ІМК	120 тис. га	Засновник курсов Farm Management	1 млн дол
6	Нібулон	116,5 тис. га	Морський і річковий флот	85 млн. дол

Джерело: систематизовано авторами на основі [4; 5]

Однак ріст цін на паливно-мастильні матеріали, добрива, засоби догляду за рослинами та ветеринарні засоби не призводить до зниження показників ефективності сільськогосподарського виробництва (за винятком сектору органічного землеробства, де діють інші фактори конкурентоспроможності). Інноваційні технології дозволяють оптимізувати витрачання засобів захисту рослин та добрив, контролюючи посівні площі, що сприяє підвищенню операційної ефективності агробізнесу. Можливість контролю витрачання паливно-мастильних матеріалів за допомогою сучасної цифрової техніки, інтегрованої з супутниковим спостереженням, також є стимулом, що спонукає українські компанії до впровадження інновацій. Таким чином, інновації в рослинництві — це можливість зростання конкурентоспроможності сільгосп підприємств та забезпечення перспектив подальшого розвитку і ринкового лідерства на світовому ринку.

У результаті дослідження сучасних трендів, що стосуються розвитку бізнесу в сфері рослинництва, пропонується виокремлювати чотири групи

інновацій: техніко-технологічні, організаційно-економічні, соціально-управлінські та інформаційні (табл. 2).

Таблиця 2

**Напрями інноваційного розвитку суб'єктів агробізнесу
рослинницького спрямування**

Група / Вид інновацій	Напрямки інновацій
Техніко–технологічні	
Технічні	<ul style="list-style-type: none"> - оновлення складу сільськогосподарських машин та техніки; - використання багатоопераційних машин; - автоматизація та комп'ютеризація управлінських процесів; - оптимізація складу МТП з врахуванням змін природньо-кліматичних умов; - застосування дронів;
Технологічні	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій обробітку ґрунту; - застосування екологічно безпечних інтеграційних технологій боротьби з шкідниками та бур'янами; - розширення впровадження органічного землеробства; - дотримання агрокультурних норм та технологічних карт;
Хіміко-біологічні	<ul style="list-style-type: none"> - розробка високоякісних засобів захисту рослин; - виведення стійких до хвороб сортів культур; - розробка високоврожайних сортів культур; - гуміфікація ґрунту;
Організаційно–економічні	
Економічні	<ul style="list-style-type: none"> - перегляд норми виробітку з врахуванням сучасних технологій; - зниження витрат на 1га посівів; - впровадження інструментарію ефективних каналів збуту; - активізація маркетингових заходів, створення бренду українського товару; - вихід на нові ринки збуту, в тому числі е-комерція;
Фінансові	<ul style="list-style-type: none"> - посилення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання; - торгівля на світовій біржі;
Державні	<ul style="list-style-type: none"> - державне та законодавче регулювання галузі; - пільги та кредити від держави; - розвиток інфраструктури для розвитку інновацій в рослинництві; - державна підтримка міжнародного трансферу технологій;
Управлінські	<ul style="list-style-type: none"> - удосконалення засобів мотивації персоналу; - розробка стратегії управління відповідно до специфіки галузі; - оптимізація організаційної структури підприємств;
Соціально-екологічні	
Соціальні	<ul style="list-style-type: none"> - сприяння підвищенню кваліфікації; - удосконалення режимів роботи та відпочинку працівників; - створення додаткових робочих місць та підвищення добробуту сільського населення;
Екологічні	<ul style="list-style-type: none"> - використання альтернативних джерел енергії;

	<ul style="list-style-type: none">- зменшення використання хімічних добрив;- органічне виробництво;
Інформаційні	
Контрольні	<ul style="list-style-type: none">- обладнання транспортних засобів GPS;- використання квадрокоптерів та дронів для спостереження за посівними площами;- використання карткової пропускнуої системи та відеоспостереження;
Виробничі	<ul style="list-style-type: none">- використання геоінформаційних систем;- автоматизація контролю витрат ресурсів;- автоматизація перевірки зерна в лабораторії.

Джерело: систематизовано авторами на основі [1; 2; 6]

Дослідження і розробки в різноманітних сферах, від розвитку рослинництва до нових способів використання землі в «до» та «після» врожайного сезону. Це буде мати вирішальне значення в забезпеченні високої якості продукції, в доступності продуктів харчування, які будуть захищати як природні ресурси так і здоров'я людини, залишаючись при цьому конкурентоспроможними. Та на сьогодні дуже багато практик в інноваційному виробництві вже у вільному доступі доступні, та більш того, їх використання іноді є обов'язковим згідно із законом, як наприклад, використання комплексної практики з боротьби з шкідниками (ІРМ), та багато інших систем, таких як теплиці з високими стелями у 12 метрів завдовжки, які були винайдені в Америці для подвоєння валового прибутку з землі, добрива для більш глибокого застосування, які являються екологічно чистими, що в свою чергу знижує собівартість продукції та підвищують збір вирощеної продукції в середньому на 18%, та багато інших інноваційних практик використання яких може сильно допомогти підприємству в розвитку та удосконалення своїх економічних показників.

Узагальнення наукових джерел дає можливість виділити фактори впливу на систему управління інноваційною діяльністю підприємства: рівень забезпечення матеріальними і фінансовими ресурсами; соціально-психологічний клімат; стиль керівництва (взаємодія керівництва та персоналу); кадровий потенціал системи (структура та рівень кваліфікації персоналу, організаторські здібності, дисциплінованість, творча

активність); система оцінювання результатів праці та ефективність стимулювання (мотивація персоналу); рівень гнучкості та мобільності системи управління інноваційною діяльністю (швидке реагування на зміни); комунікаційні процеси та інформаційна база системи (інформаційне забезпечення, структура інформаційної системи, порушення інформаційних потоків, інформаційні шуми); рівень виконання управлінських та регулюючих рішень [3].

Ефективність інновацій підприємств є відносною і змінюваною характеристикою, що залежить від дій не лише учасників інноваційного процесу, а й інших суб'єктів ринкових відносин, форс-мажорних та інших обставин. Рівень ефективності інновацій підприємств формується під впливом різноманітних чинників, і оцінка цього рівня має передбачати зіставлення результатів від інновацій, що аналізуються, з відповідними аналогами, нормативними або середніми показниками по певній сукупності підприємств.

На сучасному етапі розвитку економічних відносин рівень ефективності інновацій сільськогосподарських підприємств формується переважно під впливом зовнішніх чинників, що за своїм характером сприяють або негативно позначаються на віддачі вкладень (рис. 1).

Рівень ефективності інновацій підприємств встановлюється шляхом співставлення ефекту від здійснення інновацій та витрат інноваційних ресурсів. Результат здійснення інновацій підприємств може проявлятися в різноманітних формах. В окремих випадках результат від інноваційної діяльності важко визначити в грошовому виразі або він є неочевидним [6]. За умови простого відтворення основного капіталу за рахунок накопичених амортизаційних відрахувань здійснюється заміна зношених основних засобів, при цьому основні показники виробничої діяльності залишаються без змін. Для здійснення порівняння необхідно, щоб ефект і витрати були порівняльними, тобто мали однакову розмірність. Універсальним підходом

в даному випадку є застосування грошового виразу вартості ефекту та витрат.

Рис. 1. Детермінанти формування ефективності інноваційної діяльності підприємств

Джерело: удосконалено авторами

В ринкових умовах у процесі реалізації продукції можуть виникати різні ситуації, які характеризуються певним ризиком отримання результативності інновацій. Алгоритм процесу управління інноваційними ризиками виробничих підприємств наведено на рис. 2.

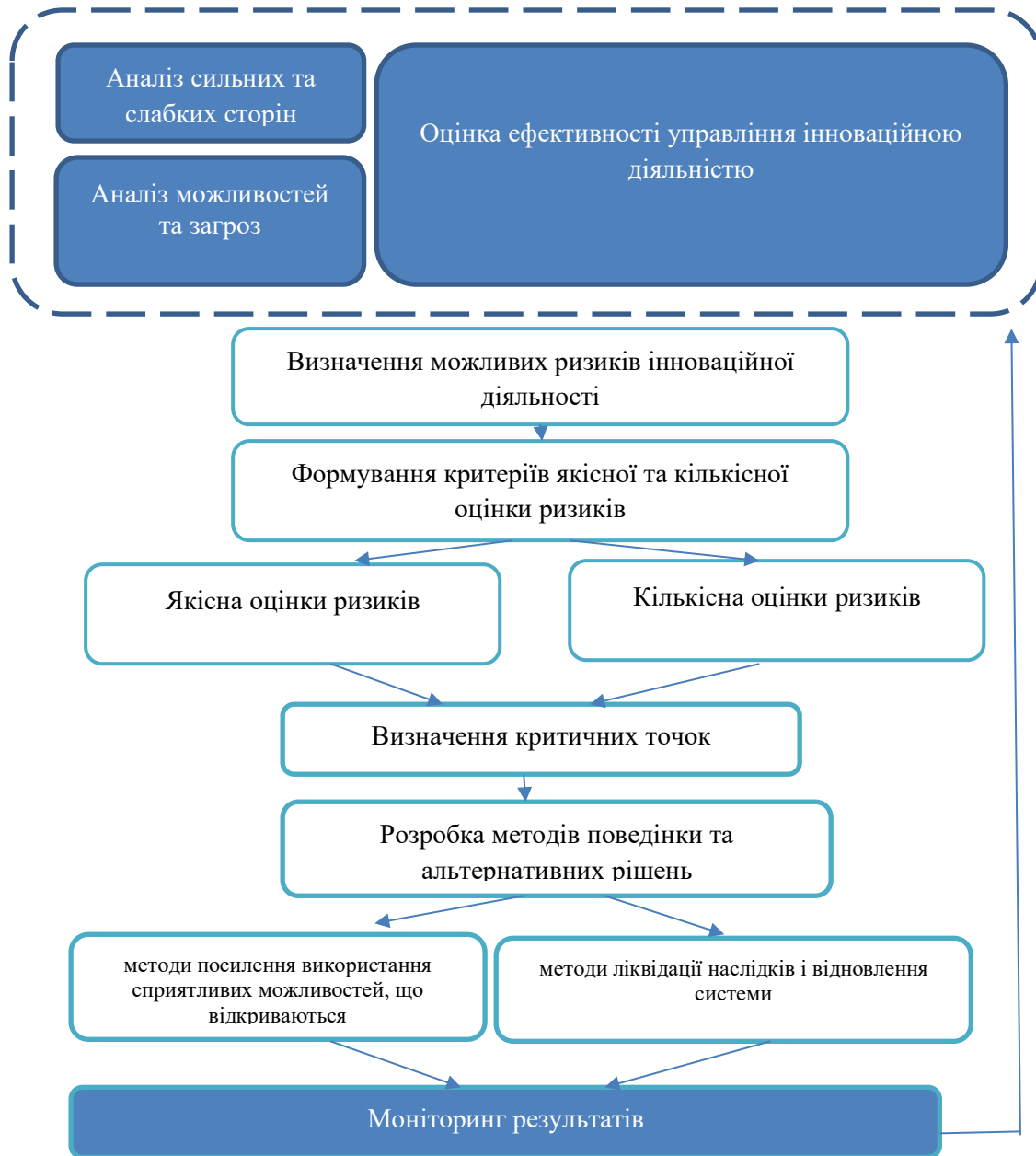

Рис. 2. Алгоритм процесу управління інноваційними ризиками виробничих підприємств

Джерело: удосконалено авторами

Вибір управлінських дій при формуванні ефективної системи управління інноваційною діяльністю агропромислового комплексу вимагає побудови ефективної системи управління інноваційними ризиками, що відображають функції, особливі риси, властивості, притаманні цій групі ризиків та методи впливу на них. Процес управління повинен носити

довгостроковий характер і здійснюватися безперервно, залучаючи всі структурні підрозділи підприємства, підвищуючи якість управління з виходом на кожен новий рівень за рахунок зростання ефективності управління інноваційними ризиками.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Практика господарювання свідчить, що діяльність будь-якого економічного суб'єкта здійснюється в умовах невизначеності (при відсутності повної і точної інформації про умови діяльності) й ризику. Останній особливо характерний для формування показників прибутковості підприємства, оскільки чим вагоміший виробничий план підприємства, масштабніший обсяг інвестицій, триваліший строк одержання віддачі від них, тим вищий фінансовий ризик, що є складовою частиною загального фінансового становища підприємств і показує ймовірність (прогноз) фінансових втрат, недоодержання доходів від основної діяльності або появи додаткових фінансових витрат. А тому, за результатами проведених досліджень, виділено та систематизовано детермінанти ефективного управління інноваційним розвитком підприємств врахування яких, як потенційних джерел можливостей та загроз сприятиме ефективному розвитку суб'єктів господарювання в тому числі на основі провадження інноваційних рішень. Практика інновацій, з одного боку, свідчить про те, що на їх шляху є ще чимало перепон, які суттєво стримують інноваційний розвиток у державі; з іншого – що інноваційний розвиток стає, а подекуди вже утвердився як стратегічний для розвитку галузей та регіонів. Проте ці кроки вимагають конкретного наповнення, від організації підготовки кадрів до практичної реалізації масштабних інноваційних проектів та програм.

Література

1. Прокопчук Л.М. Управлінські заходи впливу на ефективність виробництва продукції рослинництва. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. № 2. Серія «Економічні науки». URL: file:///C:/Users/admin/Documents/Vkhnau_ekon_2015_2_35.pdf
2. Петренко Л. А., Шевченко Р. В. Інновації в рослинництві: актуальні напрями та показники ефективності впровадження. Агросвіт. 2019. №4. С. 42–50. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.4.42
3. Черниш В.В. Оцінювання факторів впливу на інноваційну діяльність підприємства. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів, студентів (05.12.18). Житомир, 2018. С. 88-90. URL : <https://cutt.ly/3T2la2Z>
4. Топ-10 агрохолдингів України. Основні акценти в інфографіці. URL: <http://agroportal.ua/ua/publishing/infografika/top10-agrokholdingov-ukrainy-aktsenty-2017-v-infografike/>
5. Agropolit.com: веб-сайт. URL: <https://agropolit.com/news/10508-potrebasilskogo-gospodarstva-v-investitsiyah--prinaymni-75-mlrd-grn-na-rik-naan>
6. Minenko S., Dudnyk O. Development of Agro-Industrial Integration as a Vector of Formation Competitiveness of Small Enterprises // International Journal of Advance Study and Research Work (2581-5997). URL: <https://cutt.ly/qTL1u1Y>

References

1. Prokopchuk L.M. (2015). Management measures to influence the efficiency of crop production [*Upravlins'ki zakhody vplyvu na efektyvnist' vyrobnytstva produktsiyi roslynnystva*]. Visnyk KHNAU im. V.V. Dokuchayeva. № 2. V. «Ekonomiczni nauky». URL:

file:///C:/Users/admin/Documents/Vkhnu_ekon_2015_2_35.pdf [in Ukrainian].

2. Petrenko L. A., Shevchenko R. V. (2019). Innovations in crop production: current trends and indicators of implementation efficiency [*Innovatsiyi v roslinnytstvi: aktual'ni napryamy ta pokaznyky efektyvnosti vprovadzhennya*]. Ahrosvit. V. 4. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.4.42 [in Ukrainian].
3. Chernysh V.V. (2018). Assessment of factors influencing the innovative activity of the enterprise. [Otsynuyannya faktoriv vplyvu na innovatsiyu diyal'nist' pidpryyemstva]. Materialy IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi molodykh vchenykh, aspirantiv, studentiv. Zhytomyr. URL: <https://cutt.ly/3T2la2Z/> [in Ukrainian].
4. Top-10 ahrokhodyhiv Ukrainy. Osnovni aktsenty v infohrafiti (2017). [Top-10 agricultural holdings in Ukraine. Infographic highlights]. URL: <http://agroportal.ua/ua/publishing/infografika/top10-agrokhodiv-ukrainy-aktsenty-2017-v-infografike/> [in Ukrainian].
5. Agropolit.com: veb-sait. URL: <https://agropolit.com/news/10508-potreba-silskogo-gospodarstva-v-investitsiyah--prinaymni-75-mlrd-grn-na-rik--naan> [in Ukrainian].
6. Minenko S., Dudnyk O. Development of Agro-Industrial Integration as a Vector of Formation Competitiveness of Small Enterprises // International Journal of Advance Study and Research Work (2581-5997). URL: <https://cutt.ly/qTL1u1Y>